

**Българско
Археологическо
Сдружение**
София 1504
бул. "Цариградско шосе" №21
www.archaeology.archbg.net
bularchaeo@archbg.net



**Bulgarian
Archaeological
Association**
Sofia 1504
21 "Tsarigradsko shosee" blv.
www.archaeology.archbg.net
bularchaeo@archbg.net

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

НА БЪЛГАРСКО АРХЕОЛОГИЧЕСКО СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ГЛАВА АРХЕОЛОГИЧЕСКО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО.

Глава седма. АРХЕОЛОГИЧЕСКО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

В чл. 148 се правят следните промени:

1. ал. 1 се изменя така:

„(1) Теренните проучвания на археологически ценности се извършват с разрешение на министъра на културата или оправомощено от него длъжностно лице.“

2. ал. 2 отпада.

3. ал. 3 става 2 и се изменя така: думите „или планирани с участието на лице по чл. 150, ал.“ отпадат.

4. ал. 4 става 3 и се изменя така: думите „и в случаите по чл. 150, ал. 2“ отпадат.

Чл. 149 се изменя така:

Чл. 149. (1) Към министъра на културата се създава Съвет за теренни проучвания. Съветът се състои от председател – хабилитирано лице с 15 години професионален опит в областта на теренните проучвания, и постоянни членове:

1. двама представители на Министерството на културата, от които един е представител на инспектората по чл. 15;

2. по един археолог от: ДП „НЦНКН“, Националният исторически музей и Центъра за подводна археология;

3. девет археолози, от които: трима представители на НАИМ при БАН, двама представители на регионални музеи, двама представители на висши училища, в структурата на които има катедри по археология, двама представители на граждански организации;

4. двама експерти, вписани в регистъра по чл 165, ал. 1 в областта на консервацията и реставрацията на архитектурно-строителни и археологически недвижими културни ценности;

5. националният администратор на Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“.

(2) Членовете на съвета по ал. 1, т. 2 и 3 са:

1. хабилитирани лица в научна специалност „Археология“.

2. не извършват дейност несъвместима със заеманата от тях публична длъжност по смисъла на чл. 5 от ЗПРКИ.

(3) Съставът на съвета се назначава от министъра на културата по предложение на съответните органи и организации, представени в него.

(4) Съветът за теренни проучвания упражнява контрол върху теренните проучвания на археологически ценности като:

1. Приема и оценява отчети на лица по Чл. 150а, ал. 1 за извършване от тях теренни проучвания през текущата година.

2. Дава становище за съответствие на отчетите по т. 1 с изискванията на Наредбата по Чл. 147, ал. 6

3. Дава аргументирано становище по исканията за регистрация по Чл. 150а, ал. 2.

4. Дава аргументирано становище за отнемане на регистрация по Чл. 150а в случаи на нарушения на Наредбата по Чл. 147, ал. 6.

5. Дава аргументирано становище във връзка със сключване на международни договори, свързани с теренни археологически проучвания;

6. Дава аргументирано становище по въпроси, свързани с изискванията за извършване на теренна консервация.

(5) Съветът взема решения с мнозинство две трети от членовете.

(6) Министърът на културата издава правилник за устройството и дейността на Съвета за теренни проучвания.

(7) Съветът за теренни проучвания представя резултатите от дейността си по контрола на теренните проучвания в два годишни доклада, които са публични и се публикуват от Министерството на културата.

Чл. 150 се изменя така:

„Чл. 150. (1) Разрешение за извършване на теренни проучвания на археологически ценности се издава на лица, вписани в регистъра по чл. 150а.

(2) В регистъра по ал. 1 се вписват лица, които:

1. притежават образователно-квалификационна степен „магистър“ по специалност и професионално направление „Археология“.

2. имат най-малко 5 години професионален опит в извършване на теренни проучвания.

3. имат най-малко 3 научни публикации в съответната професионална област.

(3) Лица, които не отговарят на изискването за професионална практика могат да осъществяват дейност по теренни проучвания на археологически ценности само под ръководството на лицата по ал. 1.“

Създава се нов чл. 150а:

„Чл. 150а. (1) В министерството на културата се създава и поддържа публичен регистър на лицата, които имат право да извършват теренни проучвания на археологически ценности в съответното професионално направление при условия по ред, определени с наредба на министъра на културата.

(2) При подаване на искане за регистрация се прилагат и документи относно обстоятелствата по Чл. 150, ал. 2, определени с наредбата по ал.

1.

(3) Въз основа на становище на Съвета за теренни проучвания по Чл. 149, ал. 4, т. 3 в едномесечен срок от получаване на искането министърът на културата или оправомощено от него длъжностно лице разпорежда вписване в регистъра или отказва да извърши регистрацията, ако лицето не отговаря на условията по Чл. 150, ал. 2. На вписаното в регистъра лице се издава удостоверение за регистрацията.“

Чл. 151 се изменя така:

„Чл. 151. (1) Разрешение за извършване на теренни проучвания се издава за текущата година за конкретен археологически обект въз основа на заявление към министъра на културата към което се прилага:

1. Становище на съвета за теренни проучвания по Чл. 149, ал. 4, т. 2 относно дейността на заявителя през предходната година;

2. документ, удостоверяващ осигурено финансиране на теренните проучвания;

3. документ, удостоверяващ осигурено финансиране за теренна консервация;

4. документ, удостоверяващ наличието на охрана на проучвания обект за периода на разрешението.

5. заявление за използване на специални технически средства, документ за регистрацията им, или декларация, че не се предвижда ползване на такива средства;

6. писмено съгласие на собственика, концесионера или ползвателя на имота;

7. декларация, че лицето не участва в концесия на предвидената за проучване недвижима културна ценност.“

В чл. 153 се правят следните промени:

1. ал. 1, т. 7 се изменя така:

„7. Предостави отчет за извършеното теренно проучване по Чл. 149, ал. 4, т. 1 в срок до месец март на следващата година.“

2. Създава се нова т. 8:

„8. Да публикува резултатите от теренните проучвания в срок до 5 години от започване на проучванията.“

3. ал. 4 се изменя така:

„(4) Правото на първа публикация е за срок от 5 години, който започва да тече от момента на започване на проучванията.“

Чл. 156 се изменя така:

Чл. 156. (1) Разрешение за теренни проучвания не се издава:

1. на лице, което не е вписано в регистъра по Чл. 150а, ал. 1.
2. на лице, чиято регистрация по Чл. 150а, ал. 1 е прекратена.
3. когато не са спазени изискванията по Чл. 151.
4. на лице, което е концесионер на недвижима културна ценност.

ОБОСНОВКА

Настоящото Предложение касае глава „Археологическо културно наследство“ на ЗКН и се основава на Проектозакона за изменение и допълнение на Закона за културното наследство (НС на РБ, сигнатура 202-01-65 от 15.10.2012 г.).

Предлагат се промени в три основни насоки:

1. Либерализация на режима за издаване на разрешителни за теренни археологически проучвания.
2. Повишаване на изискванията към извършващите теренни археологически проучвания.
3. Повишаване контрола на теренните археологически проучвания чрез промяна на функциите и отговорностите на контролиращия орган – Съвета за теренни проучвания.

1. Либерализация на режима за издаване на разрешителни за теренни археологически проучвания.

Предлаганите промени се основават на Чл. 48 от Конституцията на Република България, който гарантира правото на труд на всички български граждани. При сега действащият ЗКН на всеки специалист с образователно-квалификационна степен Магистър по Археология се налага да доказва всяка поредна година изконното си право да упражнява своята професия! Този факт е в противоречие не само с основния Закон на Република България, но и създава редица прецеденти, между които най-фрапантният е големият брой обучени кадри (при общо 7 висши учебни заведения с тази специалност в страната), с които разполага държавата България и нищожното количество реализирани се такива. Печален резултат от тази практика са пустеещите археологически обекти и масовото напускане на държавата от страна на обучени специалисти.

Предлаганите промени защитават тезата, че дипломата за професионална квалификация, издадена от висше учебно заведение, е

достатъчно законово основание за получаването на всички права, гарантиращи практикуването на съответната професия. Поради тази причина се предлага създаването на Регистър на имащите право да провеждат теренни археологически проучвания. **Включването** в този Регистър ще гарантира както неизменното и постоянно право на специалистите по археология да упражняват свободно своята професия, така и контролът върху тяхната дейност. Създаването на предвиждания Регистър ще облекчи до голяма степен процедурата за издаване на Разрешителни за теренни проучвания и ще гарантира прозрачност и ясни критерии при нейното прилагане.

2. Повишаване на изискванията към извършващите теренни археологически проучвания.

В досега действащият ЗКН липсват ефективни критерии, които да гарантират реално съществуваща квалификация на хората, провеждащи теренни археологически проучвания в България. Те се свеждат единствено до изискване за 2 (две) години професионален опит (Чл. 150, ал. 1). Освен Магистър по Археология законът разрешава и на лица с образователно-квалификационна степен Магистър по История да провеждат теренни археологически проучвания (Чл. 150, ал. 1). Изискването за „писмена препоръка от хабилитирано лице“ (Чл. 150, ал. 3) е подчинено на субективен фактор и създава предпоставки за корупционни практики. Последното изискване в досега действащия ЗКН (Чл. 150, ал. 2), което настоява за „договорни отношения с българска културна, научна или университетска институция“ е дискриминативно и няма отношение към квалификацията на лицата, извършващи теренни археологически проучвания.

Настоящото предложение отхвърля изискванията за „препоръка“ и за „договорни отношения“ като незначителни по отношение установяване квалификацията на специализираните кадри и предлага повишаване на изискването за професионален опит от 2 на 5 години, както и изискване за научни публикации в съответната професионална сфера. Тези изменения имат за цел да прекратят практиката на издаване на Разрешителни за теренни археологически проучвания на лица без квалификация (например

Бакалавър по Археология, каквито случаи могат да бъдат посочени) само и единствено поради факта, че са в „договорни отношения“ (трудови договори) с български музей. Приемането на предлаганите поправки от една страна ще ограничи злоупотребите при издаването на Разрешителни за теренни проучвания, а от друга – чрез изискването за научни публикации, ще гарантира доказан професионален опит на специалистите, извършващи археологически разкопки в България.

3. Повишаване контрола на теренните археологически проучвания чрез промяна на функциите и отговорностите на контролиращия орган – Съвета за теренни проучвания.

Съветът за теренни проучвания, по начинът, по който е формулиран в ЗКН, представлява междуведомствена институция, която *de jure* предоставя „компетентно становище,“ а *de facto* издава Разрешителни за теренни археологически проучвания. В досегашната практика не е констатиран случай, при който в Министерството на културата да са допуснати документи, неодобрени или нецензурирани от Съвета за теренни проучвания. Този факт от една страна обезсмисля ролята на суверена (Министъра на културата) като единствена делегирано от Закона институция, издаваща Разрешителни (Чл. 148), а от друга - представлява юридически абсурд, тъй-като Съветът за теренни проучвания се доминира от практикуващи археолози, в явно противоречие със Закона за Предотвратяване и установяване на конфликт на интереси (Чл. 2, ал. 1), според който **„Конфликт на интереси възниква, когато лице, заемащо публична длъжност, има частен интерес, който може да повлияе върху безпристрастното и обективното изпълнение на правомощията или задълженията му по служба“**. Действащият ЗКН не предотвратява и не гарантира избягването на ситуации, в които заемащите публична длъжност извличат ползи в свой частен интерес (независимо дали този интерес е свързан с предстоящо финансиране или с проучването на някой от по-атраktivните археологически обекти). Предлаганите промени в тази връзка настояват за времето на своя мандат членовете на Съвета за теренни проучвания да нямат право и да не провеждат „теренни проучвания“.

Едновременно с това в Закона не присъстват никакви текстове, гарантиращи качествен и своевременен контрол върху теренните археологически проучвания. Чл. 153, ал. 2 задължава лицата, получили разрешително, да предадат екземпляр от теренната документация в НАИМ при БАН, НИОНКЦ и съответния музей, но не посочва оценяваща институция.

Именно теренната документация е факторът, който най-добре определя качеството на теренните археологически проучвания. Поради това считаме, че нейната оценка би трябвало да бъде неизменна, а даже и основна част от „експертното становище“ на Съвета за теренни проучвания.

Същата институция (Съвет за теренни проучвания) е най-подходящата да контролира и оценява професионалната квалификация на лицата, извършващи археологически разкопки. Според заложените в настоящето предложение изисквания, този контрол може да се осъществява на база качествено измерими критерии, каквито са професионално-квалификационната степен, брой години професионална практика, брой научни публикации и предадена теренната документация.

Предлаганите промени ще активизират и ще осмислят дейността на Съвета за теренни проучвания, на който ще бъдат делегирани реални оценъчни функции и ще го трансформират от имагинерна, натоварена с власт, но не и с отговорности структура, в работеща комисия, боравеща с ясни критерии и прозрачна за обществото дейност.

София

10.03.2015 г.

Председател:.....



Красимира Лука

